

naopak — to, že sa tu problematika neuró analyzuje a osvetľuje z najrozličnejších strán, súvislostí, aspektov, ba aj ideologických a svetonáhladových pozícií. Popri príspevkoch od našich a sovietskych odborníkov, ako aj od ďalších autorov zo socialistického tábora zborník obsahuje nemálo štúdií aj od autorov z kapitalistických štátov. Pri čítaní týchto statí sa na niektorých miestach nemôžeme ubrániť dojmu, že sa ich autorom nepodarilo vymaniť spod tlaku a vplyvu buržoáznej ideológie, ba na niektorých miestach nachádzame i vyslovene nesprávne náhľady. Aby sme však mohli účinne a presvedčivo bojovať proti takýmto náhľadom, musíme sa s nimi seriózne oboznámiť. Nazdávame sa, že práve na takom fóre, ako je psychiatrický kongres, kritická výmena náhľadov, podložená vecnou argumentáciou je nielen na mieste, ale dokonca je žiaduca, pretože podryva ilúzie, ktorým podľichajú niektorí vedeckí pracovníci na Západe.

Vcelku zborník — odhliadnuc od niektorých drobných tlačových chýb — prináša mnoho cenného materiálu, mnoho cenných a podnetných myšlienok a zaslúži si pozorné štúdium nielen zo strany lekárov, psychiatrov, vychovávateľov a ideologických pracovníkov, ale každého, kto sa usiluje o hlbšie pochopenie človeka a spoločnosti, o skutočne vedecké poznanie ľudského života, činnosti a medziľudských vzťahov.

Neuroses, Sborník prác v ruskom a anglickom jazyku, Praha 1961, str. 332.

J. Švihran

● O KYBERNETIKE. — Keď koncom roku 1947 vyšla kniha Norberta Wienera „Cybernetics or Control and Communication in the Animal and the Machine“ nikto by nebol tušil, že sa rodí nový vedný odbor s tak obrovským uplatnením v praxi a s takými ďalekosiahlymi perspektívami svojho rozvoja. Dnes, po vyše 10 rokov si už nemožno predstaviť

rozvoj modernej techniky, priemyslu ba ani rozvoj jednotlivých vedných disciplín bez kybernetiky. Jej uplatnenie siaha od vedeckého riadenia hospodárstva k automatizácii výroby cez astronautiku, konštruovanie zložitých prekladových zariadení po diagnostiku v medicíne a náročné teoretické výskumy v oblasti genetiky a činnosti mozgu.

Treba s uspokojením konštatovať, že u nás vyšli preklady najvýznamnejších prác z odboru kybernetiky tak od sovietskych ako aj západných autorov. Pre laikov sú však poväčšine veľmi náročné; hovoria skôr k špecialistom a odborníkom. Tým viacej treba oceniť záslužnú prácu, na ktorú sa podujal Juraj Bober; napísať knihu, ktorá v populárnej forme informuje široký okruh čitateľov o tomto novom vednom odbore, o jeho predmete, výsledkoch i perspektívach jeho rozvoja.

Boberova práca „O kybernetike“* veľmi dobre spĺňa svoju úlohu, myslím že ju treba považovať za prvú svojho druhu nielen u nás, ale i v zahraničnej literatúre. (Koncom minulého roku vyšla podobná, ešte rozsiahlejšia práca nemeckého autora Georga Klauusa „Kybernetik in philosophischer Sicht“.) V úvodnej časti autor podáva základné informácie o vzniku kybernetiky, o jej predmete, jej prvých priekopníkoch a najmä o jej zakladateľovi N. Wienerovi. V ďalších kapitolách rozoberá jednotlivé pojmy, na ktorých je vybudovaná teoretická stavba kybernetiky (samoriadiace sústavy, spätná väzba, informácia, program a programovanie, pamäťová jednotka).

Ako je známe Wiener definuje kybernetiku ako vedu o všeobecných zákonoch riadenia, kontroly a spojenia v strojoch, organizmoch a spoločnosti. Táto definícia predpokladá neobmedzené používanie metódy analógie a jej bezvýhradné uplatňovanie všade tam, kde sa pracuje s kvantitatívnymi a štruktúrnymi zákonitostami.

* Juraj Bober, *O kybernetike*. Bratislava 1961, str. 220.

mi. Ak na jednej strane sa týmto zavádza medzi jednotlivé vedné disciplíny (zdanlivo s najodľahlejšou problematikou) nový spojovací článok — a jeho význam dokumentujú doterajšie úspechy kybernetiky — na druhej strane sa otvára možnosť ďalekosiahlym špekuláciám, ktoré ohrozujú vedecký základ kybernetiky a zvädzajú k idealistickým záverom. Takýchto záverov v západnej literatúre stále pribúda.

Bober veľmi správne postrehol zložitost i význam celkovej problematiky a usiluje sa o jej vedecko-materialistickú interpretáciu. Otvorene kritizuje nesprávny prístup dogmatikov, ktorí v nedávnej minulosti len len že kybernetiku nestotožnili s výplodmi úpadkového buržoázneho myslenia, súčasne upozorňuje na nesprávne, nevedecké koncepcie buržoáznych mysliteľov, ktorí preceňujú jej okruh uplatňovania a hľadajú v nej liek na ozdravenie chorého organizmu kapitalistickej spoločnosti. Taktiež ukazuje, že princípy kybernetiky prekračujú rámec mechanisticko-materialistického výkladu zákonitostí objektívnej reality a že ich správne pochopenie a uplatňovanie je možné len v súlade s princípom materialistickej dialektiky. Práve takéto pochopenie a uplatňovanie umožňuje správne určiť miesto kybernetiky medzi ostatnými vednými disciplínami.

V knihe sa naráža na jeden veľmi zložitý problém, ktorý, myslím, málo zaujal autora. Veľa nedorozumenia vznikalo a vzniká nedostatočnou sémantickou analýzou pojmov, s ktorými kybernetika pracuje a ktoré vzbudzujú preto často neoprávnené obavy. Ide o také pojmy ako že kybernetický stroj sa „učí“, „pamätá si“, „myslí“, „cíti“ atď. Ukazuje sa, že tieto pojmy, práve v súvisi so smelými perspektívami rozvoja kybernetiky bude treba hlbšie definovať a zbaviť ich často zbytočného antropomorfizmu. Inak hrozí,

že budeme bojovať proti veterným mlynom a že zase budeme svedkami toho, ako rozvoj novej vednej disciplíny pôjde pomimo našich zastaraných predstáv. (Na zasadnutí vedcov SSSR v Moskve 5.—7. 2. 1962 sa uvádza zpráva o učiacich sa strojoch, ktoré sa „učia“ rozlišovať príznaky a vytvárať pojmy. V 99 prípadoch zo 100 sa taký stroj naučí v krátkom čase rozlišovať päť častíc písaných rôznym rukopisom.)

Boberovu knihu treba považovať za úspešnú a veľmi osožnú pomôcku pre všetkých, ktorí sledujú veľkolepý rozvoj modernej vedy a techniky. Je písaná zaujímave a prístupným štýlom.

J. Bodnár

● NOVÁ KNIHA O PÔVODE NÁBOŽENSTVA. — O Nahodil a A. Robek, autori viacerých publikácií o problematike vzniku náboženstva, prichádzajú s novou veľmi rozsiahlou prácou *Původ náboženství*.*

Vo svojej práci sa zaoberajú širokým okruhom otázok od prehľadu historiografie problému vo svetovej i českej literatúre (u nás doteraz najpodrobnejšieho) cez rozbor rôznych prejavov a foriem prvobytných náboženských predstáv, široko dokladaných etnografickým materiálom. Autori podrobne rozoberajú materské kultúry, ktorým venujú takmer tretinu knihy. Text vhodne dopĺňa vyše 100 dokumentárnych kresieb a terminologický slovník.

Autori sa pokúsili zhrnúť doterajšie výsledky práce na tomto úseku sovietskych a významnejších buržoáznych vedcov, najmä starších. Rozsiahly etnografický materiál postráda miestami hlbší a prehľadnejší teoretický rozbor.

(15)

* Otakar Nahodil — Antonín Robek, *Původ náboženství*, Orbis, Praha 1961, strán 528.